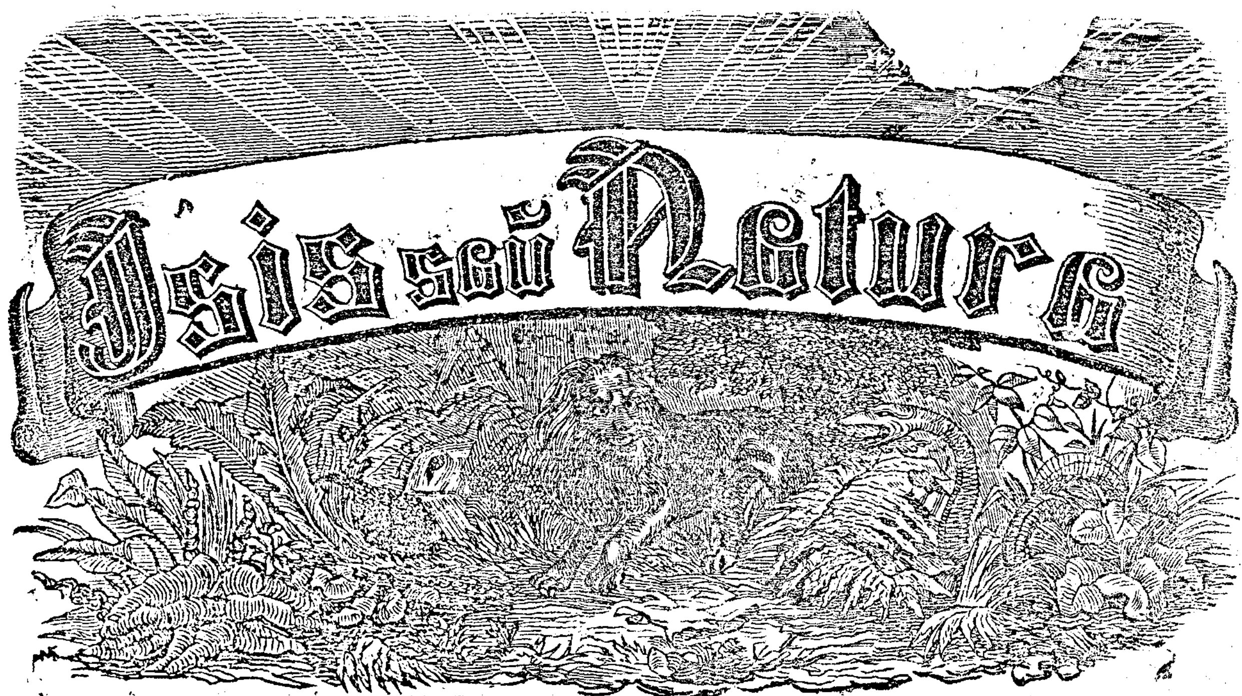

JURNAL

ПЕНТРЪ РЕSПÎNDIРЕА ШТIИNЦЕЛОРЪ NАТЪРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Pediџeatъ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 38. (Anълъ алъ patpълеа) Бъкърештї 15 Oktomвpie, 1859.

Konpindepea: Gŭano.— Ънъ felъ d'Apџapъ ла Амеpiкa.— Тpaiълъ anіmaлелоpъ.—

Agricultura.

Gŭano. (Ърмаре.)

Kîndъ epamъ, ziче воiaџiopъ, înкъ ла o de-пъptape de 5 saъ 6 miгле de insълеле Chincha, amъ simџitъ npin пъpiле noastpe, anponiepea лоpъ; къчї Gŭano ape ън mipos tape. Aчeste tpeї insъле (saъ stînчї) sîntъ пъse întp'o лinie, кape mepџe de ла nopdъ кътpe sъdъ; sпaџiълъ întpe fie-кapе doъ insъле, este o miглie saъ doъ. Insъла чea maї mepidionaлъ, nъ este înкъ atinsъ niчї de кътъ шi mi se пape къ este maї вoгatъ în Gŭano de kîtъ чеде-лаlte doъ. Ла чea de mizлoкъ, s'a înчепъtъ esпoptaџiъnea Gŭanoluї, dapъ чea despe meazъ-noante este чea maї esплoatatъ; къчї maї toatъ esпoptaџiъnea a Gŭanuluї ла Еъpoпa, se faче d'aчeastъ insълъ. În npiвinџa fopmaџiъneї лоpъ џeнepaле, toate aчeste insъле se seamънъ; adeкъ toate se sъie din sînълъ mъpeї dpeptъ în sъsъ ка niшte пъpeџї imense. În mizлoкълъ insъ-леї se afлъ o înълџime mape fopmatъ d'ънъ вîpfъ netposъ; anoї toatъ insъла пînъ жosъ лîngъ ma-лълъ mъpeї, este акoпepite къ Gŭano. Fie-кapе insълъ seamънъ de departe къ ънъ конъ tъptitъ în sъsъ; dapъ, de шi пe aчeste insъле epaъ ла înчепъtъ niшte въї шi aвisъpї (пpъпastie) însъ Gŭano s'a пъsъ în toate aчeste въї în kîtъ nъ sъ maї кънoaшte aкътъ niчї o neeгaлitate a пъ-mîntълъї; aшa dapъ în ънеле локъpї Gŭano ape

о гроsime de 80 ши кеарȣ̆ 100 пічioаре (ȣnde ера маї наinte кȣfȣndърї ши въї) пе кіndȣ̆ în алте локȣрї аре нȣмаї о гроsime de кіте-ва цолȣрї (ȣnde ера маї наinte pidikърї ши мȣнцї). De ши insȣлеле нȣ sіntȣ̆ марї, (къчї абіеа аȣ̆ ȣнȣ̆ околȣ̆ de доъ mirле) кȣ toate ачestea, кътъцimeї Güanuluї че se афлъ аколо грътъditȣ̆ este чева estраордіnарȣ̆ ши de некрezȣtȣ̆. Еȣ̆, zіче воіаціорȣ, амȣ̆ мъсȣpatȣ̆ ши амȣ̆ калкȣлatȣ̆ ши аша амȣ̆ ажȣnsȣ̆ ла резȣлtatȣлȣ̆ къ ачеste трeї insȣле копріnde 250 міліоане tone Güano; adeкъ, dакъ съ ва kontinȣа а se трanспорta пе fie-каре анȣ̆ sȣte de коръбiї înкъркate кȣ Güano къ пінъ акȣмȣ̆, totȣ̆ ва fi ажȣnsȣ̆ ачestȣ̆ депоzitȣ̆ de Güano пentrȣ toatъ лȣмеа înкъ пentrȣ ȣнȣ̆ timпȣ̆ de ȣна sȣtъ ши опtȣ̆-zeчї de анї; дарȣ̆ sokotitȣ̆ валоареа Güanuluї кіte 5 лібре (10 галбенї) tona, е înвedepatȣ̆ къ ачeste трeї stінчї репрezintъ о *богъціе de доъ mії ши чінчї sȣte міліоане de галбенї.*

Ȣн алtȣ̆ воіаціор asігȣръ къ Güanoulȣ̆ ера кȣноskȣtȣ̆ Амерікaniлорȣ̆ din Перȣ înкъ naintea deskoперіреї Амерічеї de кътре Еȣропенї ши къ Перȣaniї întребȣinцаръ Güano маї кȣ seamъ ла кȣлtȣра порȣмбȣлȣї ши kaptofiлор. Modȣл кȣ каре întребȣinцезȣ̆ аколо акȣмȣ̆ ачeastъ materie de înгръшаре, este чea ȣрмътоаре. Дȣпе че порȣмбȣлȣ̆ saȣ̆ kaptofiї аȣ̆ ъpitȣ̆ din пъмîntȣ̆, факȣ̆ împreцiȣрȣлȣ̆ fie-къріï планte (saȣ̆ кіte одатъ а fie-къріï бpaste) ȣнȣ̆ шанцȣ̆; în ачestȣ̆ шанцȣ̆ пȣнȣ̆ чева Güano ши 'лȣ̆ акопере кȣ пъмîntȣ̆; пе ȣрмъ факȣ̆ ка totȣ̆ кіmпȣ съ fie акоперitȣ̆ кȣ апъ întр'ȣнȣ̆ timпȣ̆ de 24 de ope; дȣпе ачeasta, факȣ̆ ка апа se skȣрце. Дȣпе пȣцinȣ̆ timпȣ̆, înчепе съ se арate efekteле Güanoului. În Англіеа, semъnъ Güano кȣ mîna întокmаї кȣмȣ̆ semъnъ гpîȣ ши кеарȣ̆ în ачestȣ̆ modȣ̆ ȣрmeaзъ елȣ̆ efekteле sале біне-фъкътоаре.

Нȣмеле de Güano este de opiцina indікъ; къчї în лimба Indікъ, Huano însemneaзъ балігъ, дарȣ̆ sпаніолиї (ка тоцї попȣлиї de opiцinъ романъ) skimbîndȣ̆ H în X saȣ̆ G а фъкȣtȣ̆ din Huano, Güano. De ши ачeastъ materie пречіоасъ se афлъ ши în маї мȣлте insȣле ши църтȣріле sȣдȣлȣї Амерічеї пінъ ла Cap Horn; însъ Güano din Insȣлеле Chincha este челȣ̆ маї stimatȣ̆ ши къȣtatȣ̆.

Акȣмȣ̆, zіче воіаціорȣлȣ̆ nostрȣ, кіndȣ̆ не амȣ̆ апропіatȣ̆ кȣ totȣлȣ̆ ла insȣлеле Güanului adeкъ întрîndȣ̆ în спаціȣлȣ̆ каре desпарte чea дȣпе nopdȣ̆ din чea de мizлокȣ̆, не амȣ̆ пȣсȣ̆ întр'о лȣnтре ка съ конціȣръмȣ̆ d'апроапе ачeste гръmezї de балігъ нȣmite insȣлеле Chincha. Дȣпе че амȣ̆ înконціȣратȣ̆ ка жȣмъtatea чіркоmferinцеї ачestеї insȣле, амȣ̆ ажȣnsȣ̆ ла локȣлȣ̆ desбаркъреї каре formeaзъ ка о skaръ komodъ ши фъкȣтъ d'а se sȣі лesne пе insȣлъ. În minȣtȣлȣ̆ кіndȣ̆ амȣ̆ sositȣ̆ аколо, miї de пасерї de mape каре s'аȣ̆ odinitȣ̆ пе insȣлъ. аȣ̆ sбȣpatȣ̆ ши аȣ̆ datȣ̆ fȣга; însъ mie mi s'а zis къ ачeste miї de пасърї нȣ sînt nimikȣ̆; къчї de кіndȣ̆ аȣ̆ înчепȣtȣ̆ коръбііле съ viziteze ачeste insȣле, непȣмероаселе пасърї каре аȣ̆ лъкȣitȣ̆ аколо пінъ акȣмȣ̆, s'аȣ̆ депъртatȣ̆. Ачeste miї de пасърї каре ле амȣ̆ гъsitȣ̆ înкъ, ера de diferite spеце аколо ni s'а înfъцішatȣ̆ sȣte de пеліканї (бабіце) sбȣрîndȣ̆ ши цііndȣ̆ пеште în гȣра каре її а прінsȣ̆ кȣ о iȣцеалъ некрezȣтъ în fȣndȣлȣ̆ търеї; fîште de mapea ропшіе к'о колоаре estраордінаръ, Moeve (Lari), pîndȣnеле de mape апоï ши Pinguinulȣ̆, ачestȣ̆ „пъstорȣ̆" кȣмȣ̆ îлȣ̆ нȣmeskȣ̆ mateлоцiї fiindȣ̆ къ поартъ ȣнȣ̆ vestmîntȣ̆ негрȣ, о кравaтъ албъ ши аре în ȣмблеtȣлȣ̆ съȣ̆ ȣнȣ̆ чева seriosȣ̆, solemnелȣ̆ ка ȣнȣ̆ пъstорȣ̆ (saȣ̆ predikatорȣ̆). Ачeastъ пасъре аре пічioаре skȣрte каре stаȣ̆ foарte înдъrътȣ̆ în корпȣ̆, de ачеа нȣ е капабілȣ̆ съ se плімбе пе ȣskatȣ̆; пе kînd îл гъsim desȣ̆ шezînd пе о stінкъ în мizлокȣлȣ̆ търеї, бътȣte de taлaзȣрї fȣrioase; аколо Pinguinul шeade ope întреці întр'о нemішкаре аша de комплетъ, în кіtȣ̆ 'ши înкіпȣеште чіне-ва къ лesne поате съ'лȣ̆ прinзъ. Дарȣ̆ е înшелatȣ̆; къчї абіеа а възȣtȣ̆ пасереа къ чіне-ва воеште съ se апропіе de dînsa, къ îndatъ s'а кȣfȣndatȣ̆ în mape ши пеste пȣцin (паркъ врîndȣ̆ съ батъ жокȣ̆ de noї) 'мї а аръtatȣ̆ капȣлȣ̆ лȣї skosȣ̆ пеste sȣпрафаца апеї însъ ла о депъртаре de ȣнȣ̆ кȣартȣ̆ de mirлiе ȣnde s'а кȣfȣndatȣ̆; паркъ врîndȣ̆ кȣ asta съ не zікъ: „акȣмȣ̆ прindiцimъ!"

Абіеа амȣ̆ фъкȣtȣ̆ кіte-ва пасърї пе insȣле, къ ерамȣ̆ кȣfȣndaцї пінъ în ценȣкї în Güano. Къчї нȣмаї stрateле de жосȣ̆ але Güanuluї s'аȣ̆ întърitȣ̆ din каȣза апъсъреї а stрateлорȣ̆ de sȣсȣ̆, пе кіndȣ̆ stрateле de sȣсȣ̆ sîntȣ̆ moї ка нopoiȣ însъ аȣ̆ о колоаре маї deskisъ de кіtȣ̆ челе de жосȣ̆. În stрata чea маї de sȣсȣ̆, se афлъ ка

nіште кыібȣрї în форма de къзȣце (челȣле) ȣnde амȣ гъsitȣ оȣъле пасърілорȣ înкъ în stape бȣнъ; aste ера оȣъ пȣse аколо de кȣрîndȣ, fiindȣ къ пасеріле пȣнȣ ші акȣмȣ оȣъле лорȣ în Gŭano. Ачeste гъърї каре комȣнікъ ȣнȣлȣ кȣ алtȣлȣ, формезȣ галерії лȣнџї кȣ deosebite intpърї; апої пасъріле каре клочеskȣ, шedȣ în ачеste галерії sȣбtepane; toate insȣлеле sîntȣ пліне кȣ asemenea галерії ші кȣ пасърї каре шedȣ askȣnse аколо: astȣ-фелȣ къ пȣ ерашȣ în stape съ пȣнemȣ ȣнȣ пічіорȣ ла ȣнȣ локȣ ші съ пȣ fimȣ аmepinџaџї d'a simџi пічіорȣлȣ nostpȣ atакatȣ de чіокȣлȣ ȣнеї пасърї askȣnse sȣб пъмîntȣ. Ачеste пасърї de каре ȣнеле негрешitȣ tpeбȣe съ ші моаръ аколо, împpeȣnъ кȣ коажа de оȣъ, ші кȣ ръмъшiџȣрї de пеште каре ачеste animaле її adȣкȣ dpeptȣ нȣtpimîntȣ пеntpȣ пȣії лорȣ; апої ші баліга лорȣ tȣtȣрора ачеstop matepії органiче împȣtpezite, формезȣ dȣне sȣte ші мії de anї matepia sa Gŭano аша de къȣtate ші de преџȣite акȣмȣ.

Dȣпе ȣнȣ dpȣмȣ лȣнгȣ foapte ostenitopȣ în каре ni s'a жȣпȣitȣ maї toatъ пелеа пічіоарелор noastpe, амȣ ажȣnsȣ ла кȣлма insȣлеї; de аколо не амȣ коборîtȣ кътре локȣлȣ ȣnde se aфлъ гропіле (окнеле) de Gŭano че sîntȣ акȣмȣ în лȣкpape ші de аколо амȣ mepsȣ кътре капitaла insȣлеї, каре se aфлъ пе ȣнȣ локȣ неакопеpitȣ de Gŭano ші ape пȣmaї 20 saȣ 30 kase miчї ші mizepaбiлї. Локȣitopії ачеstopȣ kase, aȣ desfiinџatȣ moda d'a fi îmбръкаџї кȣ хаїне; къчї maї toџї ȣмблȣ în пелеа гоалъ; пȣмаї doї mateлоџї англезї каре s'aȣ ашezatȣ аколо, ȣмблȣ чева maї біне îmбръкаџї.

Lîngъ орашȣ se aфлъ ȣнȣ dpȣмȣ foapte pepede ші греȣ каре mepџe ла mape пе ȣnde se tpansпopтъ локȣitopiлорȣ ачеstеї капitaлеї провizіȣнеї de mîнкаpe ші апъ; къчї пе insȣлеле de Gŭano, пȣ пȣмаї къ пȣ креште нічї ȣнȣ fipȣ de eapбъ, dapȣ нічї апа пȣ se гъсеште аколо. Ла партеа nopdікъ a insȣлеї este iapȣ ȣнȣ ораш кȣ 40 saȣ 50 de kase; аічї este ші pezidenџa гȣвернаторȣлȣї insȣлеї, ȣнȣ omȣ каре апарџіне ла чеа maї îналтъ apistoкраџіе a insȣлеї каре съ bede ші прin палатȣлȣ съȣ че se deoseбеште npintp'o fepeastpъ каре o ape (челе-лалте kase n'aȣ fepestpe). Кȣ toate ачеstea, ачеstȣ попорȣ indianȣ sълбatiкȣ este foapte fepiчitȣ în natpiea sa поpoioasъ, de ші петрекȣ toatъ віеаџа лорȣ în пълбере de Gŭano, de ші пасȣлȣ лорȣ respipъ în toatъ віеаџа лорȣ парфȣмȣ de балігъ ші кеарȣ гȣра лорȣ simte în орї-че бȣкate каре o мънîнкȣ, ȣнȣ гȣstȣ de Gŭano. Dapȣ каȣза fepiчіреї лорȣ este къ kîштigȣ мȣлџї банї, къ пȣ'шї преа батȣ капȣ кȣмȣ съ se îmбраче; къ toatъ zioa dopmȣ saȣ fȣmezȣ ші пȣмаї noaptea лȣкрезȣ. Dapȣ dакъ пȣ келtȣeskȣ мȣлtȣ кȣ кроitopії, келtȣeskȣ пе d'алtъ парте мȣлtȣ кȣ kîрчіȣмаpії; къчї її плаче преа мȣлtȣ бъȣtȣріле spiptȣoase.

Гропіле de Gŭano îнчепȣ ла mapџinea insȣлеї ші naintezȣ кътре intepiopȣлȣ еї fopmînd ȣнȣ natpatȣ mape ші adîнкȣ. De аколо adȣкȣ Gŭano în saчї пе spinape ла ȣнȣ локȣ pîdікatȣ че se aфлъ пе mapџinea insȣлеї ȣnde se aфлъ гаȣра în форма ȣнȣї чiлindpȣ mape прin каре аpȣнкъ Gŭano dpeptȣ în пънtpȣлȣ коpъбіїлорȣ каре se aфлъ жосȣ пе mape.

A ажȣnsȣ pîndȣ ші ла кораbіеа noastpъ, ziче воіаџіopȣ каре skpie ачеastъ pелаџіȣне; къчї fie-каре кораbie se апреніе кȣ pîndȣ ȣна dȣпе алta ла гаȣра чiлindpȣлȣї ка съ fie îнкърkate кȣ Gŭano. Kîndȣ aȣ îнчепȣtȣ de sȣsȣ съ toapne Gŭano în ачеstȣ чiлindpȣ, atȣнчї m'амȣ simџitȣ пътpȣnsȣ de Gŭano прin окії, насȣ ші гȣра ші ȣнȣ kamapadȣ, ȣнȣ mateлotȣ бътpînȣ, a înжȣpatȣ пе toџї agpiкȣltopії în Еȣропа de че пȣ вінȣ еї însȣшї ка съ'шї iea баліга че її tpeбȣe? altȣлȣ a mepsȣ maї denapte ші a înжȣpatȣ пе ачеea din Еȣропа каре пȣ fакȣ nimiкȣ ші мънîнкъ fpanzeлеле челе maї fine fъкȣte кȣ ачеastъ Gŭano fъръ съ simџъ odoapea sa грозавъ; adeкъ пе ачешtї oamenї каре se бȣкȣръ пȣмаї кȣ плъчеpіле віеџеї, fъръ съ sȣfepe kîtȣшї de пȣџinȣ de греȣtatea ші de amъръчiȣnea еї.

Dapȣ întp'adeвъръ, лȣкрapea ачеstopȣ oamenї каре îнкаpкȣ o кораbіе кȣ Gŭano, este foapte греа ші неплькȣтъ. Еї sîntȣ siліџї съ ші леџе гȣра ші nasȣ astȣ-фелȣ ка съ intpe аколо пȣмаї аеpȣ dapȣ пȣ прafȣ de Gŭano. Dapȣ пȣ noate съ ръмîie în ачеastъ лȣкрapе nekontenitȣ maї мȣлtȣ de kîtȣ 20 minȣte; пе ȣpмъ se odineskȣ ші вінȣ алџії în локȣлȣ лорȣ каре iapȣ sîntȣ skimбаџї dȣпе 20 de minȣte. Toatъ кopaбіеа se ȣмпле кȣ Gŭano; kiapȣ kaбina капitaнȣлȣї se ȣмпле кȣ Gŭano. Din каȣза mipoсȣлȣї tape a Gŭano, toatъ лȣmea îнчепе a stpънȣta паркъ toatъ лȣmea ера npinsъ d'ȣнȣ гȣtȣpaiȣ.

Dapȣ aчeastъ esistenцъ nesȣпoptaбилъ цine nȣmaĭ tpeĭ zile пînъ kîndȣ s'aȣ înкъpкatȣ кopaбiea кȣ totȣлȣ, atȣnчĭ astъпъ гъзiле maraziei ȣnde nȣsese Gȣano шi кopaбiea mepцe бiнiшopȣ ла Eȣpoпa noptîndȣ în sînȣлȣ sъȣ nȣtpimîntȣ пentpȣ miĭ de oamenĭ, adeкъ fepiчipea вieцeĭ шi esistinцeĭ кape ne npoкȣpъ noъ Eȣpoпenilopȣ aчestȣ mȣpdapȣ din Amepiкa. Întp'adeвъpȣ, гъsimȣ шi în Eȣpoпa mȣлтъ „mȣpdъpie" din toate fелȣpiле, dapȣ aчeasta nȣ e fъкъtopȣ de бine niчĭ de кȣmȣ dъ kîtȣ aчeлa din Amepiкa.

Ȣnȣ felȣ de Apцapъ ла Amepiкa.

Kîtȣ de mape este inflȣinцa климeĭ asȣпpa плantелopȣ, ne apatъ maĭ кȣ seamъ ȣniĭ apбopĭ. Aшa s. e. Fpasinȣлȣ кape ла noĭ este ȣnȣ apбopȣ desȣ кa sъ zičemȣ aшa, seкȣ, de кape nȣ ease niчĭ ȣnȣ пpodȣктȣ пpeчiosȣ; în sȣdȣлȣ Itaлieĭ, dъ matepiea dȣлче bestitъ кȣ nȣmipea de „Manna" кape se întpeбȣinцeazъ шi în medičinъ: aпoĭ aчeastъ inflȣinцъ a климeĭ пpodȣкîndȣ în apбopĭ ȣnȣ sȣкȣ dȣлче кa saxapȣ, o гъsimȣ întp'ȣnȣ гpadȣ mȣлтȣ maĭ mape ла Apцapȣ кape кpeшte în Amepiкa.

Aчestȣ apбopъ, nȣmitȣ apцapȣлȣ de zaxapȣ (Acer saccharinum, вezĭ алътȣpata figȣpъ) кpeшte în пpoвinцia nȣmitъ Noъ-Anглiea, în nopdȣлȣ Amepičeĭ, aпoĭ шi în statȣpiле ȣnite шi în Kanada, ȣnde пpodȣкцiȣnea anȣaлъ a saxapȣлȣĭ, sъ sȣe пînъ ла sȣma de 27 saȣ 30 milioane fȣnцĭ (aпpoaпe 12 milioane oкa). Aчestȣ apбopȣ кpeшte aкoлo în пъdȣpĭ imenze кape aкoпepe шi aкȣmȣ imenze întindepĭ de лoкȣpĭ neлoкȣite.

Dapȣ кeapȣ ȣnde oamenĭ a tъiatȣ пъdȣpiле d'aкoлo шi s'a aшezatȣ în Koлoniĭ, кeapȣ aкoлo aȣ лъsatȣ fie-кape kîte ȣnȣ apбopȣ naintea kaseĭ лȣĭ кape este foapte fpȣmosȣ шi ȣmбpoсȣ, aпoĭ îĭ шi dъ ȣnȣ mikȣ benitȣ пe anȣ; къчĭ fie-кape apбopȣ (maĭ кȣ seamъ în Kanada) dъ пe fie-кape anȣ ȣnȣ fȣntȣ de zaxapȣ.

Este aкoлo o deoseбitъ кlasъ de oamenĭ кape se oкȣпъ кȣ adȣnapea zaxapȣлȣĭ d'aчeшtĭ apбopĭ. Aчeшtĭ oamenĭ пъpъseskȣ opaшe în лȣna лȣĭ Maptie, s'adȣnъ în maĭ mȣлte гpȣпe mičĭ шi mepгȣ ла пъdȣpĭ ȣnde кpeшte aчestȣ apцapȣ, лȣîndȣ кȣ dînшiĭ пpoвizȣnĭ пentpȣ kîte-вa лȣnĭ. Kîndȣ ajȣnгȣ ла ȣnȣ лoкȣ ȣnde staȣ adȣnaцĭ mȣлцĭ din aчeшtĭ apбopĭ, 'шĭ fakȣ o koлiбъ шi îngъȣpeskȣ îndatъ aтîцĭ apбopĭ, în kîtȣ notȣ d'odatъ sъ adȣne sȣкȣлȣ кape sъ sкȣpцe d'aчeшtĭ apбopĭ, пe кape'лȣ adȣnъ în niшte base кape ле пȣne ла пičiopȣлȣ apбopiлopȣ. Aчestȣ sȣкȣ îлȣ fepбȣ îndatъ пînъ nȣ s'a акpitȣ шi dȣпe че s'a fъкȣtȣ гpoсȣ кa ȣnȣ шipȣпȣ, îлȣ toapnъ în niшte fopme fъкȣte de къpъmidъ. O sočietate de doĭ saȣ tpeĭ oamenĭ, пoate sъ kîштige aшa întp'o пpimъвapъ, tpeĭ miĭ шi кeapȣ чinчĭ miĭ de fȣnцĭ de zaxapȣ.

Este o чipкȣmstanцъ pemapкaбiлъ къ sȣкȣлȣ în minȣtȣлȣ kîndȣ ease de ла apбopȣ, n'ape niчĭ o колoape, niчĭ ȣnȣ гȣstȣ шi sъ fače dȣлче tokmaĭ dȣпe че a statȣ în aepȣ doъ saȣ tpeĭ zile. Însъ aчeasta se întîmплъ nȣmaĭ în zioa d'întîiȣ kîndȣ aȣ îngъȣpitȣ apбopȣ, пe kîndȣ ла apбopiĭ îngъȣpiцĭ nainte кȣ doъ, tpeĭ zile, sȣкȣлȣ este dȣлче кeapȣ în minȣtȣлȣ kîndȣ ease din apбopȣ. Ȣnȣ apбopȣ кape este îngъȣpitȣ de mȣлтȣ timпȣ, dъ ȣnȣ sȣкȣ dȣлче шi гpasȣ кa шipȣпȣ. Dapȣ kîndȣ fepбe sȣкȣ îнчetȣ întp'o oалъ zmълцȣitъ шi îлȣ eвaпopeazъ, atȣnчĭ ease ȣnȣ zaxapȣ aлбȣ шi fpȣmosȣ, кape seamъnъ кȣ zaxapȣ че пpoвine de tpestiea de zaxapȣ.

Dapȣ aчestȣ zaxapȣ aлбȣ este întpeбȣinцatȣ nȣmaĭ ла esпoptaцiȣnea în Eȣpoпa, пe kîndȣ în ȣsaцiȣлȣ domestikȣ în Amepiкa, se mȣлцȣmeskȣ a'лȣ întpeбȣinцa în stapea sa natiвъ kîndȣ este кa ȣn sȣкȣ oakeшȣ кa шipȣпȣ fiindȣ къ ape atȣnчĭ o apomъ плъкȣtъ кape n'o ape zaxapȣ opdinapȣ. În Kanada, oameniĭ mъpînкȣ aчestȣ zaxapȣ oakeшȣ кȣ пîine (maĭ кȣ seamъ în zileле de postȣ) кȣmȣ mъnînкȣ oameniĭ în Eȣpoпa пîine ȣnsъ în ȣntȣ. Toatъ пpodȣкцiȣnea a zaxapȣлȣĭ кape ле dъ aчestȣ apбopȣ în Amepiкa, se sȣie ла 45 milioane fȣnцĭ; însъ, кȣ kîtȣ sъ îmпȣцineazъ maĭ mȣлтȣ пъdȣpiле вipцine aле Amepičeĭ fъkîndȣ лoкȣ кoлonizaцiȣneĭ цъpaniлopȣ, кȣ atîtȣ sъ mikшopeazъ пpodȣктȣлȣ saxapȣлȣĭ a aчestȣĭ apбopȣ intepesantȣ кape dъ omȣлȣĭ dȣлчeaцa nȣmaĭ în stape d'o вepцinъtate natȣpaлъ înkonцiȣ-

paiȣ de пъdȣpi dese ши maжestoase ȣnde n'a aжȣnsȣ însъ кȣліȣра oai eпiлорȣ кȣ nasiȣniле ши вічіȣріле лорȣ кȣре, нȣ нȣmaї къ a ȣmплȣtȣ віаца омȣлȣї кȣ amъръчiȣne, чi ши a despoiatȣ кеарȣ плаnteле de dȣлчеаца лорȣ naiȣралъ.

Арборȣлȣ арцарȣ каре dъ saxapȣ (acer saccherinum) in Amepiка.

Траіȣлȣ aпiмaлeлорȣ.

(Ȣрmaре.)

Цапȣлȣ ши капра domestiкъ Коарнеле цапȣлȣї нȣ sinтȣ ama îndoite ка але берЬечелȣї; цапȣлȣ аре ȣnȣ miposȣ ȣрîtȣ; цапіï fъръ коарне sinтȣ înкъ maї бȣnї de пръsitȣ de кiтȣ ачеї кȣ коарне. Ȣnȣ цапȣ noaie fi destȣлȣ ла 150 капре. Ȣnȣ цапȣ бȣnȣ тpeбȣe sъ aïбъ nічіоареле гроase, гiтȣлȣ кърnosȣ ши sкȣpiȣ, пърȣлȣ пеgрȣ, stȣfosȣ ши mape, ȣрекіле mapї ши лъsate in жosȣ, бȣрба лȣнгъ ши гроasъ, din барба цапȣлȣї se faкȣ перȣче, dаръ пеллеа sa лȣкраtъ este ama de бȣnъ ка ши a чербȣлȣї, ши este кȣnoskȣtъ sȣб нȣmipea de *mapoкinȣ*.

Dаръ капра domestiкъ se deosebeшte de oae npin semnеле ȣрmъtoape: Капра аре барбъ,

аре пърȣ (dаръ нȣ лînъ); коарнеле sале sîntȣ лȣнџĭ nodoroase, întoarse îndъrъtȣ; (sîntȣ капре шi фъръ коарне), коаda skȣrtъ, корпȣлȣ sлабȣ, пiчioареле лȣнџĭ, гласȣлȣ sлабȣ шi tremȣrъtorȣ.— Колорiле sале sîntȣ foapte вapiaбiле.— Капреле фъръ коарне sîntȣ maĭ stimate. Капреi-ĭ плаче mȣлtȣ къръџенia întp'atîtȣ къ кiарȣ snȣma шi ресȣфлареа omȣлȣĭ нȣ поate съ ле sȣфере, de ачеea кîndȣ ле dъ чiне-ва demîнкаре, съ se пъzeaskъ ка съ нȣ sȣфле d'asȣпра, къчĭ алтmintpелea капра нȣ о maĭ mъnînкъ; граждȣлȣ капрелорȣ tребȣe съ fie foapte кȣratȣ.— Капра поate съ fie пе кîmпȣ шi foapte de dimineaџъ кîndȣ e poȣъ, нȣmaĭ ieapna tребȣe съ ръmîie în граждȣ. Ȣnde e вiiъ saȣ гръdinъ tребȣe пъzitȣ ка съ нȣ poaзъ капреле копачiĭ пе карi-ĭ stpiкъ ръȣ. Капра este пȣџinъ сълбatiкъ; în локȣрiле ȣnde e tȣfiшȣ аколо se багъ în фрȣнze, апоĭ de кîte 4—5 орĭ пе zi, капра поate fi mȣлsъ; чiнчĭ-spe-zeче zile dȣпе фъtapе поate съ înчеапъ чiне-ва a mȣлџе капра. Лаптеле капреĭ e maĭ sъnъtosȣ de кîtȣ алȣ вачеĭ; елȣ îнграшъ пе oamenii sлабĭ, dpeџe stomaкȣлȣ stpiкatȣ.— Капра нȣ moape нiчĭ odatъ de foame, къчĭ eapба чеа maĭ skȣptъ шi проastъ каре нȣ e бȣнъ нiчĭ pentpȣ вачĭ нiчĭ pentpȣ oĭ, капра totȣ o pȣпe шi o mъnînкъ. Капреле шi oiле tpъeskȣ бine împpeȣнъ. Боалеле лорȣ sîntȣ комȣне ла amîndoъ пърџiле, împpeȣнареа лорȣ (ȣнȣ џапȣ кȣ o oae saȣ ȣнȣ бербече кȣ o капръ) sîntȣ poditeape, аша dаръ toate sîntȣ dintp'o snеџъ.— Капреле de Angora (în Asia mikъ) шi de Еракleea, карĭ аȣ ȣнȣ пърȣ mътъsosȣ, нȣ sîntȣ de алtȣ neamȣ чi нȣmaĭ diфepinџа климеĭ аȣ продȣsȣ ла dînsele нiшte кȣалiтъџĭ deosebite.

Chamois saȣ *капра poшie* tpъeшte în mȣнџiĭ Карпаџĭ, Алпĭ шi Пipineĭ; este de mъpimea ȣнеĭ капре, de колоаре вapiaбiлъ (пpimъвара гълбioаръ, toamna шi ieapna oaкешъ), пе капȣ албъ, кȣ o tpъsȣpъ neагpъ întpe oкĭ.— Еа н'аре барбъ, шi коарнеле sале sîntȣ miчĭ; tpъeskȣ în чеte 30—50, шi кîndȣ чеata пашte, ȣна stъ denapte dpentȣ santinелъ ȣitîndȣ-se dakъ вine чiне-ва, шi възîndȣ ачеasta, skoate o stpiгape naptikȣлаpъ înџелеasъ de toatъ чеata, каре фȣгъ îndatъ. Капра poшie se amestekъ кîte odatъ кȣ капреле domestiче.

Capra ilex (bouquetin) saȣ *капра neагpъ*, se deosiбeшte de капра poшie пpin împpeџiȣpъpiле ȣpmъtoape: капра neагpъ аре o барбъ лȣнгъ шi коарне гроase, oaкеше, кȣpбate ка нiшte арче, нȣ se amestekъ нiчĭ odatъ кȣ капреле domestiче; еа se џiне пе вîpфȣpiле mȣнџiлорȣ акопеpiџĭ кȣ zъпадъ, maĭ кȣ seamъ în mȣнџiĭ Елвеџieĭ; акȣmȣ ачеstȣ animалȣ а ажȣнsȣ а fi foapte papȣ; este фȣpiosȣ, atакъ пе вînъtopĭ, dаръ кîndȣ este гonitȣ întp'o stpîmtoape, пepde кȣpаџiȣлȣ шi se поate npinde лesne. Sînџеле sъȣ e doktopie бȣнъ de sȣdoape.— Капра neагpъ este stpъmoашъ а капрелорȣ noastpe domestiче.

Oaea domestiчitъ este eшitъ din oaea сълбatiкъ (Mouflon) din каре se гъseшte шi акȣmȣ нiшte ръmъшiџе în Siбepia, Sapdinia, Корsiка шi Чiпрȣ. Oaea сълбatiкъ e mȣлtȣ maĭ нȣtepnikъ de кîtȣ oaea domestiкъ. Domestiчipea а авȣtȣ o inфлȣinџъ mape asȣпра paseĭ oiлорȣ; din пърȣ s'а фъкȣtȣ лînъ, din нȣtepnikȣ шi iȣte че ера s'а фъкȣtȣ ȣнȣ animалȣ sлабȣ шi блîndȣ фъръ вp'ȣнȣ алtȣ instinktȣ de кîtȣ а mînka ш'а se mȣлџȣmi, шi кiарȣ възîndȣ къ-ĭ ieĭ пȣiĭ din aintea окiлорȣ съĭ, нȣ-ĭ апъръ, лȣкpȣ каре нȣ-лȣ гъsimȣ ла нiчĭ ȣнȣ фeliȣ de animалȣ.

Бербечеле (belier) domestiчitȣ e stȣпidȣ, mȣлtȣ maĭ inфepiopȣ de кîtȣ челȣ сълбatiкȣ; карнеа лȣĭ нȣ e бȣнъ de mînкаре, нȣmepȣлȣ inелелорȣ че se вѣdȣ пе коарнеле sале аратъ кîџĭ anĭ аре (вîpsta sa). Елȣ tpъeшte пînъ ла 15 anĭ. Кîndȣ se întîmплъ ка doĭ бербечĭ съ se anpinzъ шi съ înчеапъ а se бate, atȣнчĭ чеа d'întîiȣ simџipe каре se веde ла dînшiĭ este фpiка, dаръ totȣ нȣ кȣpmъ, къчĭ eĭ лаsъ капȣлȣ în жоsȣ, se џinȣ nemiшкаџĭ ȣitîndȣ-se ȣнȣлȣ ла алtȣлȣ, апоĭ кiарȣ пе ȣpmъ кîndȣ se апропie ȣнȣлȣ къtpe алtȣлȣ dîndȣ-шĭ ловitȣpĭ mapĭ кȣ коарнеле, шi нiчĭ atȣнчĭ окiĭ нȣ аратъ нiчĭ o anpindepe шi кiарȣ ръsȣфлареа лорȣ нȣ e skimбatъ. Ȣнȣ бербече бȣнȣ tребȣe съ aiбъ ȣнȣ корпȣ лȣнгȣ, pidiкatȣ шi лînosȣ, капȣлȣ гросȣ, nasȣлȣ skȣptȣ, окiĭ negpiĭ шi вiĭ, коарнеле mapĭ шi înковpigate; soiȣлȣ бербечiлорȣ bestiџĭ pentpȣ лîna лорȣ чеа sȣбџipe sîntȣ *mepinosȣ*, opiџinapȣ din Sпania шi акȣmȣ кȣлtiватȣ în toatъ Еȣропа, dаръ бербечiĭ de џiгae de ла noĭ фopmeазъ ȣнȣ soiȣ deosebitȣ (bélier de ла Valachie) шi e pemapкaбiлȣ пpin коарнеле sале. Ла Тȣnisȣ sîntȣ бербечĭ карĭ аȣ

koade ґroase, kîntъpindв пînъ ла 8—10 ока în kîtв, ка sъ nв se stpiче tîpîndв-se пе пъmîntв, леагъ аколо niшte tpъsвpĭ miчĭ пе doъ poate de dindъpъtвлв вервечелвĭ шi пвпв koada пе ачеastъ mikъ tpъsвpъ; лîna лopв e foapte лвнгъ. Вервечiĭ sълваtiчĭ kapĭ se гъseskв în вnеле локвpĭ în пaptea opientaлъ a Pвsieĭ, seamъnъ mвлtв капpeĭ. Koapneле лopв sîntв atîtв de mapĭ în kîtв ла вnеле kîntъpeskв 7—8 ока, dapъ пъpвлв лopв seamъnъ кв алв члpввлвĭ penв. Ачеste animaле sîntв foapte вiĭ шi iвцĭ întokmaĭ ка къпpioapeле; se цinв пе вîpfвpiле mвnцiлopв stînkoшĭ înквnцiвpate de pîne, kapnea шi kiapв гpъsimea лopв se mъnînкъ, шi влaпa лopв e foapte къвtatъ.— În Isланda se гъseskв вервечĭ кв kîte 4 шi 5 koapne.

Пaptea femeiaskъ a вервечелвĭ este *oaea*, (ovis, Mouton, Vrebis); o oae вsnъ tpeвве sъ fie акопеpitъ кв лînъ лвнгъ, лвчitoape шi алвъ, kopпвлв eĭ tpeвве sъ fie mape, asemenea шi okiĭ, ввpta tpeвве sъ fie лapгъ, koada шi пiчioapeле лвнцĭ; пînъ ла tpeĭ anĭ toцĭ dinцiĭ oiĭ sîntв еквалĭ (d'o потpiвъ), dapъ dвпе ачеastъ вîpstъ вniĭ dinцĭ pъmînв maĭ skвpцĭ de kîtв алцiĭ.

Kapaktepвлв oiĭ este stвniditatea (пpostia, sfiaла) шi влîndeцea. Oaea e вnв animaлв fъpъ пвtepe шi квpaцiв; sfiaла ачеstвĭ animaлв este atîtв de mape în kîtв kiapв kîndв-ĭ iea чine-ва mieлвлв de dinaintea okiлopв, nв se împotiвeшte de локв, de шi ape o iввipe mape пentpв пвiĭ sъĭ. Ачеstв animaлв kape e кв totвлв пpiгonitв de feapeле sълвatiче, s'apв fi пpъпъditв de mвлtв dakъ n'apв fi fostв omвлв kape л'a domestiчitв ка sъ-лв пpotearъ. Кв toate astea еле sîntв пpada mвлtopв feape; челв maĭ mikв sгomotв ле snepĭ, шi апоĭ stвniditatea лopв e atîtв de mape къ nв шtiв пiчĭ sъ fвгъ шi sъ se апеpe de пepiколв; atîta nвmaĭ къ daв пъвaлъ, sъpindв вnеле пeste алtеле în kîtв sъ-шĭ пpimeждвeaskъ шi вieaцa, se stpînгв шi se вагъ вna în алta, цiindв капеtеле în жosв, шi nesimцipea лopв mepцe aшa depapte, къ поtв sъ pъmîie în astъ посiцisne mвлtв timпв, шi kiapв în плoaie saв zъпadъ, шi nв se miшкъ din локв пînъ kîndв вna dintp'înseле, kape se sokoteшte de къпetenie a лopв, ва fi tpasъ (de чiовanв saв de kîine) кв siла a mepцe înainte, шi atвnчĭ toatъ tвpma o вpmeazъ. O tвpmъ fъpъ kîinĭ apв fi mвpitв de foame saв apв fi fostв mîнkate de лвпĭ пе totв minвtвлв.

Oiле sîntв d'o fipe foapte sлавъ, nв поtв sъ îmвле mвлtв, o кълъtopie mikъ ле osteneшte; kîndв ле-ва siлi чine-ва sъ îmвле iвte шi mвлtв, se волпъвeskв. Кълdвpa чеa mape a soapeлвĭ, пpeквmв шi вmezeaла, плoaia пpeквmв шi пinsoapea шi zъпada ле sîntв вътъmъtoape, апоĭ sîntв sвпвse шi ла mвлte воале din kape вnеле sîntв шi kontaцioase (лiпiчioase); еле mopв шi de пpea mвлtъ гpъsime, kîndв se întîmплъ de se îngpaшъ пpea mвлtв, fiindв къ ачеasta se toпeшte în întpвлв лopв, saв къ pъmînв stepпе kîndв sîntв foapte гpase.

În цепеpе oiле n'aв koapne, însъ se гъseskв шi oĭ kopnвte; în локвлв koapneлopв, oiле, пaptea femeeaskъ, aв niшte пpoemenінце osoase.

Ла 2—3 anĭ oaea fatъ; mieлвлв челв d'întîiв nв e aшa de вsnв ка чеĭ maĭ dвпе вpmъ; oaea ape лапte 7—8 лвпĭ dвпе че a fъtatв, ла înчепвtв însъ, лапtеле n'ape гpъsime чi zepв, kape nв e вsnв de mînкatв. Kapnea de oae nв e aшa вsnъ ка чеa de вервече.— Nв e вine sъ пaskъ oiле în локвpiле вълtoase, maĭ кв seamъ вnde sîntв апе stъtвte, fiindв къ se înfлъ (de idpoпikъ), чi пentpв oĭ în timпвлв вepiĭ ле este folositopв вnв kîmпв шeцв шi sъ лi se dea din kîndв în kîndв sape; toamna kîndв înчепе вpвma шi ieapna kîndв kade zъпadъ, tpeвве цinвte a kasъ шi a лi se da fînв sввцipe шi вskatв.— (În климеле tempepate лîna de пе oĭ se tвnde în toцĭ aniĭ; oiле din Isланda aв вnв feлiв de лînъ aшa de tape în kîtв kade în toцĭ aniĭ).— Oiле aв o лînъ maĭ вsnъ шi maĭ mвлtъ de kîtв вервечiĭ; ла гîtв шi пе spinape лîna este чеa maĭ вsnъ; лîna de oĭ moapte nв e вsnъ. Кв kîtв пвtpeцвлв oiлopв e maĭ îmвiлшвгatв шi maĭ вsnв кв atîtв лîna лopв кpeшte maĭ вine, fъkîndв-se maĭ mape.

Kîmпвлв пе kape aв пъsквtв oiле вapa se îngpaшъ foapte mвлtв пpin валега лopв: 100 de oĭ поate sъ îngpaшe 8 погоане de локв întp'вnв anв. Oiле n'aв гpъsime чi nвmaĭ seв kape se afлъ în mape kîtime împpeцiвpвлв penвnkiлopв.

Taspвлв saв *вikвлв* (вовлв пежвгъnitв) este mвлtв maĭ sълваtikв шi maĭ mîndpв de kîtв вовлв; елв nв sвfepe жвгвлв пiчĭ колoapea poшie; este nesвпвsв, цeлosв шi nв sвfepe пе алtвлв лîngъ

dînsȣлȣ̆; аре ȣnȣ̆ îmблetȣ̆ mîndpȣ, ȣnȣ̆ глasȣ̆ tape каре-лȣ̆ deosiбeшte de toate челе-лалte вite але чipezeĭ. Doĭ taȣpĭ kîndȣ̆ se întîлneskȣ̆, înчепȣ̆ *о лȣntъ sînцepoasъ: вipȣitopȣлȣ̆ se întoapче* кȣ mîndpie, кȣ капȣлȣ̆ pidikatȣ̆ пар' карȣ̆ tpiȣmfa, пе kîndȣ̆ вipȣitȣлȣ̆ se petpaцe tpistȣ̆ ши posomopitȣ̆.

Ȣnȣ̆ taȣpȣ̆ (вikȣ̆) бȣnȣ̆ tpeбȣe sъ aĭбъ okiĭ negpit ши вiĭ, коарнеле негре ши skȣpte, гîtȣлȣ̆ dpentȣ̆ ши кърnosȣ̆, пentȣлȣ̆ ши îmблetȣлȣ̆ ларцĭ, spinapea dpeantъ, пiчioapeлe гроase, koada лȣнгъ ши пъроasъ, пърȣлȣ̆ tape. Taȣpiĭ рошiĭ sîntȣ̆ чеĭ maĭ бȣnĭ.

Боȣлȣ̆ este вikȣлȣ̆ kastpatȣ̆ (жȣгънitȣ̆), пpintp'aчeastъ операцie s'a fъкȣtȣ̆ о skimбape mape în natȣpa чеа iste a aчestȣĭ animaлȣ̆. Боȣлȣ̆ este блîndȣ̆, sȣпȣsȣ̆, пе maĭ пъstpîndȣ̆ nimikȣ̆ din fȣpia ши mîndpia taȣpȣлȣĭ; kiapȣ̆ ȣnȣ̆ копiлȣ̆ mikȣ̆ este în stape a mîna о чipeadъ întpeagъ de боĭ.— Боȣлȣ̆ este animaлȣлȣ̆ челȣ̆ maĭ foлositopȣ̆ пentpȣ omȣ̆, foapte mȣnчitopȣ̆, maĭ кȣ seamъ пе kîmпȣ̆; fъръ dînsȣлȣ̆ kîmпȣpiлe арȣ̆ fi pъmasȣ̆ neapate; елȣ̆ nȣ ostenешte кȣpîndȣ̆, însъ пътimeшte mȣлtȣ̆ ла fpigȣ̆ ши maĭ кȣ seamъ ла кълдȣpъ, de ачееа вара боiĭ se ostenesкȣ̆ maĭ mȣлtȣ̆. Пȣtepea sa este în капȣ̆ ши în spate; ла 2—3 anĭ боȣлȣ̆ poate fi пȣsȣ̆ ла жȣгȣ̆; dapъ tpeбȣe sъ îmбле чine-ва кȣ вinеле кȣ dînsȣлȣ̆ ка sъ nȣ-лȣ̆ spepie; kîndȣ̆ mȣnчeшte tpeбȣe хрънitȣ̆ вine; sapea-ĭ este d'ȣnȣ̆ mape foлosȣ̆.— Ла tpeĭ anĭ коарнеле боȣлȣĭ kadȣ̆, ла 4 anĭ kpeskȣ̆ алteле поъ, карĭ kpeskȣ̆ adъogîndȣ-se пе fie-каре anȣ̆ kîte ȣnȣ̆ inелȣ̆ (черкȣлецȣ̆). Ȣnȣ̆ боȣ̆ sъnъtosȣ̆ tpeбȣe sъ aĭбъ ȣnȣ̆ пърȣ̆ stpълȣчitopȣ̆, aбondentȣ̆ ши nȣ aspпȣ. Боȣлȣ̆ mъnînкъ ши eapбa tape, елȣ̆ mъnînкъ iste, пе ȣpmъ se кълкъ ши înчепе a pȣmega, de ачееа totȣ̆-d'aȣna întpe doъ mînкърĭ tpeбȣe sъ se лase боȣлȣĭ timпȣ̆ ка sъ pȣmeцe. Somnȣлȣ̆ боȣлȣĭ е skȣptȣ̆ ши ȣшорȣ̆; елȣ̆ maĭ totȣ̆-d'aȣna se кълкъ пе paptea stîngъ; se лingе adese-opĭ, ши pȣпе atȣnчĭ ши пърȣлȣ̆ шi-лȣ̆ îngite, каре poate a-лȣ̆ вътъma. În цъpiлe ȣnde е о кълдȣpъ нotpiвitъ, боiĭ se desвoaлtъ foapte вine; sîntȣ̆ боĭ карĭ kîntъpeskȣ̆ пînъ ла 16 mаже (peste 700 de ока). Kîndȣ̆ боiĭ se spepie, nȣ maĭ askȣлtъ de гласȣлȣ̆ въкарȣлȣĭ, fȣгȣ̆ iste, pъstȣpnîndȣ̆ totȣ̆ че гъseskȣ̆ în dpȣmȣлȣ̆ лорȣ̆ пînъ osteneskȣ̆, atȣnчĭ staȣ̆. De пpisosȣ̆ a maĭ penetа aiчĭ къ боȣлȣ̆ este ȣnȣлȣ̆ din animaлеле челе maĭ foлositoape пentpȣ omȣ̆, atîtȣ̆ вiȣ̆ kîtȣ̆ ши kiapȣ̆ moptȣ̆, пpin kapnea, гръsimea, пеллеа ши kiapȣ̆ коарнеле sале. Din каȣsa mȣлtopȣ̆ foлoase че боȣлȣ̆ adȣче omȣлȣĭ, antiчiĭ eцintenĭ konsakpaseръ ȣnȣ̆ кȣлtȣ̆ idoлatpȣ пentpȣ dînsȣлȣ̆, пе каре л'aȣ̆ nȣmitȣ̆ *Anisȣ̆*.

Вака аре ȣnȣ̆ каpaktepȣ̆ zooлoцikȣ̆ asemenea кȣ ачела алȣ̆ боȣлȣĭ, însъ fipea вачеĭ е блîndъ, пеллеа еĭ moaле ши sȣбцipe, пiчioapeлe skȣpte dapъ цепепе; вачеле албе daȣ̆ maĭ mȣлtȣ̆ лапte, пе kîndȣ̆ челе негре daȣ̆ лапte бȣnȣ̆; ieapna лапtеле е maĭ гроsȣ̆ ши maĭ бȣnȣ̆ de kîtȣ̆ вара. Вачiле nȣ tpeбȣe sъ fie întpeбȣinцate ла плȣгȣ̆, къчĭ-ши пepdȣ̆ лапtеле; еа е maĭ foлositoape omȣлȣĭ пpin лапtеле ши kapnea еĭ de kîtȣ̆ пpin mȣнкъ. О вакъ бȣnъ tpeбȣe sъ aĭбъ ȣцерȣлȣ̆ mape ши moaле, ши sъ nȣ fie пpea гpasъ, fiindȣ̆ къ atȣnчĭ dъ maĭ пȣцinȣ̆ лапte. Лапtеле de вачĭ вътpîne е пpea гроsȣ̆ ши sъnъtosȣ̆; ȣnȣ̆ лапte бȣnȣ̆ tpeбȣe sъ fie nȣ пpea apoсȣ̆, niчĭ пpea гроsȣ̆, ши албȣ̆ кȣpatȣ̆; este komпȣsȣ̆ de бpînzъ, de ȣntȣ̆ ши de zepȣ̆; toate ачесте matepiĭ se afлъ adȣnate în лапtеле пpoasпътȣ̆; kîndȣ̆ лапtеле stъ ла кълдȣpъ kîtȣ̆-ва timпȣ̆, se akpeшte ши atȣnчĭ se despapte în maĭ sȣsȣ̆ nȣmitеле paptide. Nȣmepoaseле feлȣpimĭ de бpînzetȣpĭ se fakȣ̆ din лапte nȣmaĭ пpin deosевite metoade.— Вачiле aȣ̆ kîte odatъ пе ȣцерȣ̆ nimte бȣбе din карĭ se ieа matepia de altoiȣ̆ (vaccina), каре skапъ копiĭ de о боалъ пepikȣлoasъ (върsatȣ̆, бȣбatȣ̆).— Viцeлȣлȣ̆ de пpъsilъ tpeбȣe sъ sȣгъ 2 лȣnĭ челȣ̆ пȣцinȣ̆, пе ȣpmъ tpeбȣe nȣtpitȣ̆ кȣ ȣnȣ̆ finȣ̆ sȣбцipe ши dȣлче, ши пoaptea înkisȣ̆ întp'ȣnȣ̆ кошарȣ̆. Viцeiĭ fъtaцĭ în лȣна лȣĭ Aпpiлie, Maiȣ̆ ши Iȣnie sîntȣ̆ чеĭ maĭ бȣnĭ пentpȣ пpъsilъ; чеĭ maĭ tîpziĭ se пpъпъdeskȣ̆ în ieapna вiitoape, ши tpeбȣeskȣ̆ tъiaцĭ.—

Вivoлȣлȣ̆, este dȣпе nopкȣ̆, animaлȣлȣ̆ челȣ̆ maĭ mȣpdapȣ̆, 'ĭ плаче în пoпoiȣ̆, dapъ ши înnoatъ вine. Вivoлiĭ sîntȣ̆ foapte mȣnчitopĭ (2 вivoлĭ лȣкpeazъ kîtȣ̆ 4 боĭ); ieapna аре tpeбȣinцъ de ȣnȣ̆ боpdeiȣ̆ (damȣ̆) kaлdȣ̆ ши вара de ȣnȣ̆ пoпoiȣ̆ ръкopitopȣ̆.— În Italia вivoлiĭ nȣ sîntȣ̆ кȣ totȣлȣ̆ domestiчiцĭ, чĭ se цinȣ̆ în пъdȣpĭ; kîndȣ̆ цъpanĭĭ aȣ̆ tpeбȣinцъ de dinшiĭ пentpȣ apъtȣpъ, tpъmitȣ̆ în пъdȣpe kîцĭ-ва kîinĭ карĭ *adȣkȣ̆ doĭ вivoлĭ* пе карĭ-ĭ леагъ ла карȣ̆, аръ кȣ dinшiĭ toatъ zioa ши seapa ле dъ dpȣmȣлȣ̆ ка sъ se întoapкъ eapъшĭ înapoĭ ла пъdȣpe.— Пеллеа de вivoлȣ̆ este aшia de tape ка ȣnȣ̆ глонцȣ̆ nȣ maĭ atȣnчĭ-лȣ̆ omoapъ kîndȣ̆-лȣ̆ лoвeшte în капȣ̆. Вivoлiĭ nȣ вȣdȣ̆ вine dapъ aȣ̆ о memopie foapte бȣnъ, înkîtȣ̆ italienii ле daȣ̆ nȣme, ши kîndȣ-ĭ kiamъ пе nȣmеле лорȣ̆, viнȣ̆.

(Ва ȣpma.)

Tinъpitȣ̆ în Tinoгpafia Колеџiȣлȣĭ St. Sava.